

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

I. szám 1892.	KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.	257. sz. 1913.
------------------	-------------------------------------	-------------------

A magyar túrista-tanító és Erdély.*

Szinte hagyománnyá vált már, hogy én a magyar tanítók túrista-egyesületének közgyűlését üdvözölni szoktam az Erdélyi Kárpát-Egyesület nevében. Talán már el vannak készülve rá, hogy megemlékezem a túrista-tanítóról, az én külön glóbuszomról: Erdélyről, és ennek Kolombuszáról, az E. K. É.-ről.

Igenis, tanító vagyok és erdélyi. Tanító minőségemre büszke vagyok itt és mindenütt. Itt is ez ad nekem jogokat. Már szerényebben kell hivatkoznom erdélyi voltomra. Ez inkább kötelességeket róram. Ezeket kívántam teljesíteni ez alkalommal is.

Tanítók és túristák vagyunk. Nemcsak túrista tanítók, akik túristakodunk a magunk gyönyörűségére és okulására. Hanem tanító túristák is, akik azért túrázunk, hogy tanítsunk.

Önök az igazi és szószerinti pedagógusok, azaz gyermekvezetők. Nemcsak a lelket vezetik az eszmények felé, hanem a testet is az eugenika ideálja felé. Mi tudjuk, hogy a test nem az ember, de azt is, hogy az nem csak nyűgös porhüvely, hanem becses és megbecsülendő tartály, mely nélkül nincs tartalom, el nem hanyagolható hajlék, melyet méltóvá kell tenni az ő fenséges lakójához. És tudjuk, hogy e föld nem épen a siralom völgye, hogy itt megvan még az éden, melytől eltévelyedtünk, csak meg kell találni. A tudásnak két fája van benne. A tiltott fa gyümölcse elbizakodottá tesz, elszakít a természettől és lelkétől, az Istentől. A másik fa, az élet fája, éltet, önismeretre vezet és vissza a természethez, ahol érezzük, hogy rokonok vagyunk a mindenség lelkével. S a természetben, az élet fája nagy kertjében megtalálhatjuk az elveszett paradicsomot.

Önök tovább is mennek. Önök nemcsak az iskolát viszik ki a természetbe, hanem a természetet hozzák be az iskolába. Ez az ideális pedagogia!

Akármilyen emelkedett álláspontból nézzük a vidéket, van határa. E nélkül a semmiségbe veszne, vagy a mindenségbe olvadna, de nem volna tájkép. Így vagyunk az emberközösséggel is. Bármily magas szempontból tekintjük a társadalmi együttélést, — biztos határa, amely determinálja, amely alakot és jellemet ad neki: a nemzet. Természet és

* Üdvözlő beszéd a Magyar Tanítók Túrista-Egyesületének 1913. február 1-én tartott közgyűlésén.

nemzet: minden emberi tökéletesedésnek két sarkpontja. Azért nem elég a nemzet egyéneit úgy nevelni, hogy az emberiség hasznos tagjai legyenek. Hanem az embert úgy kell nevelnünk, hogy az élő nemzet tudatosan élő tagja legyen. Csak így lehet osztályrészese annak a nagy energia-összegnek, ami a nemzeti eszmében van. Ki érzi jobban, mint a turista-tanító, hogy ez a föld a mi hazánk, és ez a haza a mienk!

Önök gyakran rándúlnak ki nyugat felé — tanulni. Kérem, jöjjenek minél gyakrabban kelet felé — tanítani. Erdélyben épen olyan nagy és szép nemzeti és kulturai feladatok várnak megoldásra, mint turistaiak. Erdélyben kél a legkorábban a nap. De le is ott nyugszik legkorábban. A monda szerint ott voltak legelőbb magyarok. A nemzetalkotó magyar tanítótól függ jórészt, hogy ne onnan tűnjenek el legelőbb.

A haza többi kiváló turista-vidékei közvetlenül érintkeznek a külföld világjáró részeivel. Mintegy küszöbén vannak az élénk idegenforgalomnak. Erdély azonban messze van ettől, még nagyon félre esik. A Balkán felől turisták nem szoktak jönni, legfeljebb kémeek. Kérem kedves kollegáimat, jöjjenek Erdélybe minél gyakrabban, és hozzák magukkal azt a Magyarországot, amely lesz. S ha külföldön járnak, hirdessék ott is, hogy távol keleten van magyar Svájc, Óriáshegység stb. és ezt Erdélynek hívják.

A többi hazai turista-egyesületek többnyire vidékek és osztályok szerint tagozódnak s mint a hold, úgy keringnek saját körzetük körül. A Magyar Tanítók Turista-Egyesülete azonban olyan egyetemes, mint valami központi nap. Terjesszen minél több sugarat Erdély magas hegyeire és mély völgyeibe!

Épen ezen egyetemességénél fogva ez az egyesület volna leginkább hivatva arra, hogy megteremtse a hatalmas erőegyesítőt: a hazai turista-egyesületek szövetségét.

A turistaság tulajdonképeni célja maga az út. A mi útunk a magasba vezet. Nemcsak tájrajzi, hanem erkölcsi értelemben is. Üdvözlöm a Magyar Tanítók Turista-Egyesületét!

Dr. Herrmann Antal.

A kolozsvári Bethlen-bástya.¹

Irta: **Rajka Géza.**

Midőn Zsigmond király 1405 júl. 2-án Kolozsvár város küldöttét írásban is biztosította arról, hogy a városok belügyeit szabályozó és ápr. 15-én kelt törvénye alapján «az erdélyi részekben fekvő Kolozsvár városát is kiszemelte arra, hogy falakkal vételessék körül és vártornyokkal és más erődítvényekkel meg védőművekkel erősíttessenek meg»,² ezek az erődítési munkálatok alighanem azonnal kezdetüket is vették. A munkálatok lefolyását az adatok feltűnő hiányossága folytán

¹ Részlet a szerzőnek „A kolozsvári szabó céh története a XV–XVII. században“ c. legközelebb megjelenő művéből.

² L. Jakab E. Kolozsvár története. Oklt. I. 124. I. 76-ik okl.

figyelemmel kísérnünk lehetetlen, ámde stratégiai és architectonicus okok szólnak emellett, hogy a védelmi művek közül előbbben is a szögletbástyákat s ezek között is nem utolsó helyen «a város kerítésének azt a kelet-délre eső szeglettornyát építették meg, mely a várhely süppedékes részére épült».³ Ezt a tornyot 1475-ben «az elődök érett rendelkezése folytán gondosan és kifogástalanul» a Mindszentek testvérei: a kolozsvári szabók és postónyírók «látták el hajító és löfegyverekkel, porral és más védelmi eszközökkel», akik céhük megerősítését épen ezen közérdekű szolgálataik fejében kérték és nyerték meg a városi tanácstól.

Amellett azonban, hogy az idővel önállósult szabó-céh jövedelmeinek egy tekintélyes részét a torony fenntartására szánta,⁴ a karbantartás költségeihez időnként magának a városnak is hozzá kellett járulnia. A torony ugyanis a város védelmi műveinek egyik legexponáltabbika volt, mely a város meg-meg újuló ostromai alkalmával nem egyszer játszott fontos szerepet. Így alighanem mindjárt Castaldo zsoldosainak 1551-ben kitört lázadása alkalmával is megrongálódott, mert hiszen 1562 máj. 16-án azt végezte a város, hogy «a bíró az eladott közhelyek árából a Ferenc-szerzet zárdája melletti tornyot építtesse és fedesse meg»,⁵ amely torony alatt a szabók tornya értendő. Hasonlóan városi segítséget kellett igénybe vennie a céhnek a torony azon romlásainak kiigazítására, melyet ez az erdélyi történet legszomorúbb korszakában: Básta és Mihály vajda garázdálkodásának idején szenvedett. 1601-ben Vásárhelyről jövet Székely Mózes fejedelem, kinek «volt valami három tarackja, kevés pora és golyóbisa, lövette egy ideig a szabók tornyát, de semmit sem ártott neki».⁶ Azonbar annál több kárt tett a falakban s köztük a szabók tornyában is az 1603 júniusában folyt ostrom, mely a polgárság kebelében is szakadást idézett elő s a félig megégett város a végén mégis meghódolni kényszerült a fejedelemnek. Hogy az ekkor szenvedett kár milyen arányú volt, azt sejt-hetjük abból, hogy a város közgyűlése 1606 máj. 20-án «a város kolozsi tulajdon sóbányájából 400 kősót rendelt a bástya megépítésére».⁷

³ L. az 1475-iki céhszabály bevezetését. A szabók tornyának történetét Kelemen Lajos írta meg „Kolozsvár és a Bethlen-bástya“ címen. (Megjelent a „Magyar Polgár“ c. napilap 1901. márc. 28—29-iki 72—73. számában.) Az ő szíves felvilágosítása alapján figyelmeztethetünk arra is, hogy Kolozsvár nagyjában négyszögű kerítésének két ellentétes végén épült szeglettornyok: az aranyművesek és a szabók tornyai a maguk ötszöges alaprajzokkal azonos tervezőre vallanak, másfelől egy város kerítésének megépítésénél épen a sarkok megerősítése a legelső feladat, mert hiszen az akkori tüzi fegyverek is bírtak akkora hordképességgel, hogy az ezek közé eső s aránylag rövid távolságokat a tornyokba bevonult védősereg tisztán tarthassa. Ez alapon aztán épen ezeknek az egy terv szerint épült saroktornyoknak kellett a kerítés legkorábbi építményeinek lenniök.

⁴ L. Kelemen L. i. m. első részében.

⁵ Kolozsvár bírája és tanácsa 1486-ban „azt a helyet adja monostorépítésre a minoritáknak, vagyis a Ferenc-rendieknek, mely a Farkas-utcában a szabók tornyának nevezett torony mellett van“. (L. Jakab i. m. Okt. I. 272. l. 169-ik okl.) A megújítást Castaldó katonáinak lázadásával Kelemen L. hozza kapcsolatba i. m. első részében.

⁶ Nagy Szabó Ferenc Memorialéjában (Erdélyi Történeti Adatok. Szerkeszti és kiadja gr. Mikó Imre. I. k. 65 l.) 1601-ről való feljegyzés.

⁷ L. Jakab E. i. m. Tört. II. k. 437. l.

Ezek az átépítések a bástyát meglehetősen kiforgathatták eredeti alakjából s így az a képe, mely Ferdinánd főherceg festőjének: a belga Egidius van der Ryenek ecsete alól 1618-ban került ki,⁸ korántsem eredeti alakjában tünteti elénk a szabók hatalmas tornyát. A legnagyobb romlása mégis 1627 aug. 25-én esett, amikor is «a menykő a szabók tornyában a puskaport meg találta ütni, volt 12 tonna és a tornyot földig elhányta a meggyúlt puskapor».⁹ A romlás mértéke ismét a város anyagi hozzájárulását kívánta s valóban a még azon évben megkezdett és 1629-ben befejezett újraépítés a város közkölségén ment végbe.¹⁰

A megújított toronyra díszes emléktáblát helyeztek el, mely amellet, hogy fennen hirdeti, miszerint az újraépítés «Bethlen Gábor felséges fejedelem uralkodása idejében» ment végbe, egyben a fejedelem egy igen érdekes és a maga nemében szinte páratlan köbevésett címerét is feltünteti.¹¹

Azonban hiába fohászzkodtak fel a torony építői, hogy «Uristen! tarts meg minket békességben», a szorongatás igazi korszaka még csak ezután volt elkövetkezendő a városra és annak polgáira. A megújított torony ismét a szabó-céh gondviselésébe ment át, mely továbbra is szokott mennyiségű por és fegyvereket tartott benne.¹² Apróbb javításokat is a céh költségén hajtottak végre rajta,¹³ mikor azonban az 1655-iki óriási tűzvész tizedmagával ezt a tornyot is erősen megrongálta, 1657-ben: azt a végzést hozta a város közgyűlése, hogy «a toronyhoz a város hozzá akarván kezdeni, a becsületes céh gyűljön minél hamarabb össze, maguk közül válasszanak két

⁸ L. Jakab világosító rajzainak X. tábláját. A szabók tornya a kép baloldalán hátul látható.

⁹ L. Segesvári Bálint krónikájában a fenti kelettel (ETA. IV. k. 194. l.) A kiadásban ugyan „szászok tornya“ van, ámde a katasztrófa és a teljes helyreállítás dátumainak feltűnő egyezése elfogadhatóvá teszi azt a feltevést, hogy a kiadók helytelenül olvasták az eredeti szöveget. Jakab még szászok tornyának veszi fel, de kénytelen megjegyezni, hogy „melyiket neveztek így, nem akadt nyomára“ (i. m. Tört. II. k. 580. l.). A külsőségeknél érdekes egyezése különben az is, hogy a szabók tornyában 1653-ban is 12 tonna por volt.

¹⁰ A torony falában elhelyezett emléktábla szerint (1 kép). Kiadva „A kolozsvári Bethlen-bástya nevérol“ c. szakvélemény keretében az Erdélyi Múzeum XXII-ik (1905) kötetének 55-ik lapján. Ugyanitt van kimutatva annak az állításnak téves volta is, hogy ez a tábla „később“, illetéktelen beavatkozás folytán került sok egyébbel a bástyába.“

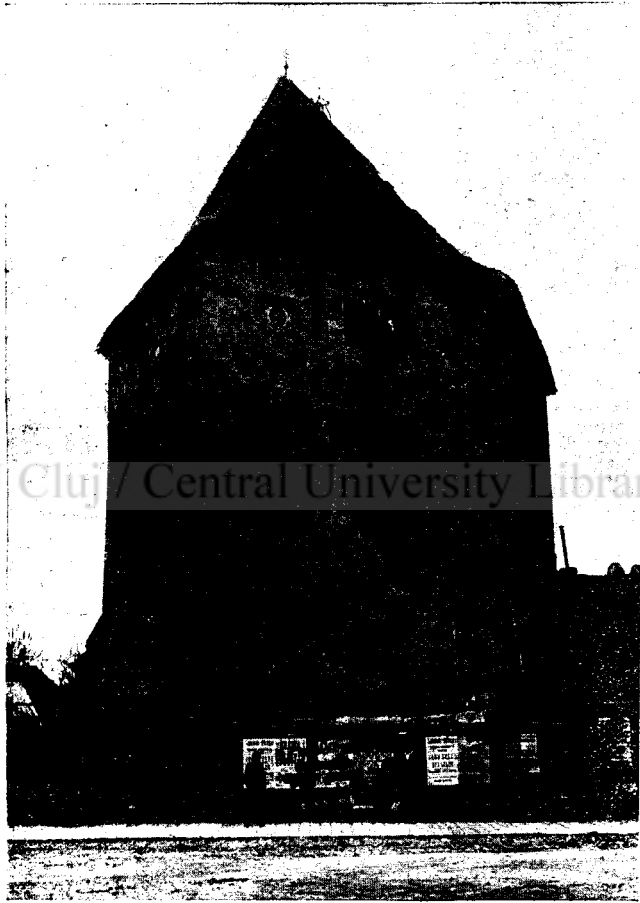
¹¹ A címer-paizs ugyanis Bethlen Gábor családi és Erdély országos címerén kívül Oppeln és Ratibor címerét is magában foglalja, melyek erdélyi feliratos emlékeken sehol sem fordulnak elő.

¹² A tornyokban elraktározott porok számbavételénél 1644-ben 5 tonna szakállas, 3 tonna puskapor összesen 1180 font, 1653-ban 12, 1658-ban a város tulajdonát képező 11 tonna por volt a szabók tornyában. (L. Jakab E. i. m. Tört. II. 596. és 662. l.)

¹³ A szabócéh számadáskönyvei szerint (a toronyra vonatkozó tételek jórészt összegyűjtötte és kiadta Kelemen Lajos „A kolozsvári Bethlen-bástya történetéhez“ címen az Erd. Múzeum 1905. évi XXII. kötetének 116. és 173. lapjain és különbe nyomtatban is). 1645-ben „a tornynál való héjjazatban a szél két helyen igen megszakgatta volt“, amit 1 forintért igazított meg egy ács. Ebből különben nyilvánvaló, hogy nemcsak a torony, hanem a zsindeleyel meghéjjazott várfal egy része is — amint több jeltől következtethető: a mai Petőfi utca vonalában — a szabó céh gondviselése alá tartozott. Hasonlóképpen a céh költségén hordotta ki Vásárhelyi Sz. István a maga „szerény lován“ „a torony javításánál való hulladékokat“ 1655-ben.

től, akik arra gondot viseljenek, a pénzt átvegyék és a szükségekre kiadják». ¹⁴

A következő évek meg-megújuló csapásai ezt a közköltségen való megújítást mindenben igazolták. II. Rákóczi György szerencsétlen lengyel hadjárata az egykor virágzó Erdélyre a szenvedések özönét borította, melyből a városoknak is kijutott a maguk része. Miután pedig a céhek tagjai a reájuk bízott erődítményeknek nemcsak fenntartói, de védelmezői is voltak, egészen természetes, hogy a büntető expedíció belörésének hí-

A BETHLEN-BÁSTYA (SZABÓK TORNYA) KELETRŐL

rére 1658 júliusában «bíró uram és a becsületes tanács parancsolatából» a kolozsvári céhek is összegyűlekeztek a maguk tornyaikban a védelmi előkészületek megbeszélésére. ¹⁵ S valóban szeptember közepén a szilisztriai basa, a tatár khán, a havasali (!) és moldvai vajdák és a kozák hetman körül is zárták a várost, mely csak akkora összegű sarc fizetése árán tu-

¹⁴ L. Jakab E. i. m. Tört. II. k. 660. l.

¹⁵ L. a szabómesterek lajstromában az 1637 okt. 27-én belépett Haszner István neve alatt.

dott megszabadulni az ostromtól, hogy «ezáltal a nagy, rettenetes summa által változott és romlott meg ezidőben Kolozsvár». ¹⁶

Pedig a szenvedések kelyhéből ez még csak kóstoló volt a szerencsétlen városra nézve, mely hiába rendelt el chetenkint való inneptartást a kegyetlen tüzelő ellenség rajta való uralkodásának megszüntetésére». ¹⁷ 1659 aug. 13-ikától kezdve a szabó-céh tagjai is «fenn fáradtak egy hétig céházuknál az sátor ruhák és az sátorfoldozás mellett», azonfelül a «toronyban is őrizniök kellett». Ez «a toronybéli cirkálás nov. 24-én újabbán kezdetődött» s a céh tagjainak dec. 9-ig gyertyavilág mellett is őrködniök kellett városuk épsége felett. ¹⁸

1660 májusában Szeydi basa seregei vették körül a várost, mely II. Rákóczi György gyalui veresége után csak «Szeydi basa százezer forintnyi saccpénzének (!)» lefizetésével tudta magát az ostromtól megváltani. ¹⁹ A megpróbáltatások ezen sorozata tovább folytatódott akkor, midőn 1661 szept. 16-án Kemény János iránli hódolatból «harmadnapi gazdálkodásra» falai közé fogadta a város azt a német sereget, melyet «a kereszténységnek a pogány inségéből való megszabadítására küldött a római császár ő felsége». Ebből a «harmadnapi gazdálkodásból» vagyis vendégeskedésből ugyanis *harmadévi garzdálkodás* lett, mely az amúgy is teljesen kimerült polgárságot végkép lesújtotta. ²⁰

A német őrség ugyanis tudván, hogy a török a város megszállását nyugodtan tűrni fogja, «a városban sáncokat ásott, minden ember hordóit, tonnáit, szuszékjait, kasait, épületeit elhordotta» és a város erősítésére fordította. ²¹ Fokozottabb igényeinek a szabó-céh tornyának állapota sem felelt meg és amellet, hogy «az akkori disturbium miatt a toronybéli gondviseléseket kivették a céh kezéből», azaz a város védelmét magukra vállalták, 1662 jan. 2-án Redani «commendant és tanácsuraim parancsolatjából az toronynak alsó és felső padlását feljebb kellett magasztalniok és deszkával padolniok a szabó-céhmestereknek». ²² Ehhez «a gerendafákat a becsületes tanács és commendant adatta, de az toronyhoz hordatván mikor fel kellett adni az első padláshoz őket csigán, maguk a céhmesterek is jelen lévén az ifjú mesterekkel, mégis kellett több segítségnek lenni. Azért fogadtak két embert maguk mellé», kiknek segítségével az előkészületeket megtévén «másnap hozzáfogtak a munkához». «Két ácsuk volt a munkán s maguk a céhmesterek is mellettük lévén segítségül és gondviselőül, csinálták meg két napok alatt». «Az ácsoknak

¹⁶ Linczegh János naplójából idézi Jakab e. m. Tört. II k. 665 l.

¹⁷ L. Jakab E. u. o. 667. l.

¹⁸ A céh számadáskönyvéből Kelemennél az 5. lapon.

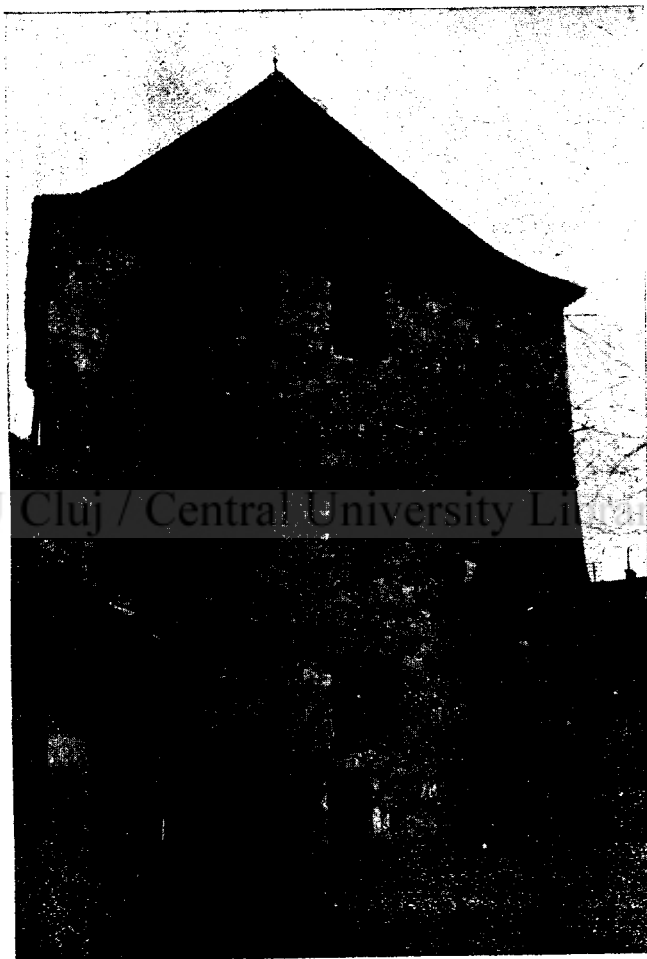
¹⁹ L. Jakabnál u. o. 673–674. l.

²⁰ L. Jakabnál u. o. 732. skk. II.

²¹ Linczegh János naplója után Jakabnál i. h. 733. és Szalárdi János után 734. l.

²² A céh számadáskönyveiből Kelemennél i. m. 6. l. Egyebekben a polgárság nyújtotta védelemről eddig sem valami magas véleménnyel volt a város előljárósága, mely az 1613-ban folyt ostromot azért tartotta igen veszedelmesnek, mivel „sem fizetett népe, sem egyéb rendbeli vitézlő férfiai nem voltak a városnak, hanem erőtelen műves emberekkel és egynehány haszontalan vidéki beszorult paraszt emberrel voltak csupán“. (L. Jakab i. h. 483. l.)

nem kellett volna ugyan az város végezése szerint fizetni, de azt mutogatván, hogy más tornyokban is munkálkodván napszámot adtanak nekik, azért a szabók céhmestereinek is kellett adniok két napra a két ácsnak 80 dénár napszámot». Jan. 9-én «a második padláshoz is hozzá kezdettek» s három ács két napig dolgozván azon», harmadik napján magok a céhmesterek végezték el a hátra maradt részét a munkának», akik «ez három napok alatt, hogy az hideget és port jobban szenvedhessék, 27 dénár ára égelt bori hozattak volt».

A BETHLEN BÁSTYA (SZABÓK TORNYA) VÁROS FELŐLI OLDALA.

Azonban a német őrség nemcsak a tornyok megújítására, hanem azok felszerelésének jókarba hozására is gondot fordított.²⁵ Az egyes tornyokba a maga pattantyusait helyezte el s

²⁵ Az 1659-ben felvett leltár szerint „a toronyban való szerszám“ a következő volt: Ön golyóbis apróval együtt 959. — Szakadék 140. — Vas golyóbis szakállósokhoz való 450. — Tarackhoz való golyóbis 36. — Három darab lánc. — Szakállósokhoz töltő 11 — Három iskutulia (!) tapló. — Egy kürt. Egy vasas csép. Egy alabárd. — Két tarack. Egy mozsárágyu. Egy siska — Öreg és apró szakállós 28. — Két lámpás. Egy asztal. Öt darab kanót. (!) — Kilenc tonna por.

a szabók céhmesterei, akiknek ezekben a védelmi előkészületekben nolens-volens ugyancsak derekasan részt kellett venniük, 1661 okt. 6-án «az pattantyusnak parancsolatjából az mennyi szakállasoknak valami bonezsága (hibája) volt» 1 frt. 85 dénár költséggel saját pénztáruk terhére kijavították azokat a lakatosokkal. 1662-ben «adott a céhapa az főpattantyusnak és az másíknak is, az mely az ő tornyukhoz volt rendelve, újesztendő ajándékában egyiknek egy fél tallért, a másíknak is egy felet». Ezzel azonban nem érezték magukat kielégítve és ezért nekik, «mint *orcátlan embereknek* egyszer is, másszor is két eitel hort» adtak ráadásul.

A védelmi előkészületek rendén 1662 márc. 12-én «egy zászlót is vöttek» a szabók, márc. 25-én pedig «az commendans parancsolatjából az toronnak az padlását újonnan kellett megbélelni, mihez 16 szál öreg deszkát vett a céh. Mikor aztán április havában az ostrom tényleg bekövetkezett, 2 létrát, meg 5 vasvillát is vettek s ezeket 3 káddal és 4 cseberrel együtt a toronyba vitetvén, egyúttal «a káddal a toronyban vízzel is telő hordatták» az ifjú mesterekkel.²⁴

Ezenközben ugyanis Ali basa megfenyegette volt az erdélyi rendeket, hogy «ha Kolozsvárt elegendő ágyúval nem ostromolják s be nem veszik — t. i. a németektől — ő meg ostromlására egész erejével és ha megveszi a várost, esküszik, hogy soha többé a magyaroké nem lesz». Miután pedig ez a felszólítása eredménytelen maradt, 1662 tavaszán el is küldötte Kuesuk basát a város ellen. «Ez Fogarasról hozatott át 3 nagyobb és 2 kisebb ágyút s noha maga nem tudott velük bánni, mástól sem kért tanácsot, hanem körüljárván a várat, azon kert mellett délre, hová a halottakat szokták temetni, sáncot ásatott és két ágyút levén bele, nem a falat, de a házakat lövette az őrség kára nélkül».

«Negyednap a szabók bástyájával szemben, *melynél erősebb bástyája a városnak nem volt*, sáncot ásatott, többi ágyút oda állította s a falat lövette, de többet lőtt be a városba, mint a falakra». Tüzérei annyira tudatlanok voltak, hogy «az igen megtöltött ágyúk elpattantak és hasznavehetetlenekké váltak, ami a kolozsváriaknak: az őrségnek és a magyaroknak egyaránt nevétségére volt».²⁵ Különben is «akárhol rontatott volna is meg a kőfal, a németek ásta belső sáncból a törés mindenütt mindjárt feles muskatérossal és sűrű lövéssel oltalmaztathatott volna»²⁶ s így a töröknek csakhamar szégyenszemre vissza kellett vonulnia.

Az ostrom megszűntével mindenekelőtt a nyomok eltakarítása vált szükségessé. Ezt máskor a céh tagjai végezték el, ámde a most már elbizakodott németek a céhmestereknek meg sem engedték, hogy a toronyba menjenek. Épen ezért, «mivel igen felette sok injuriákat kellett szenvedniök az toronban levő pattantyusoktól, máj. 20-án kellett szükségesképen az Csepregi Mihály házánál levő főkapitánt ajándék által meg-

²⁴ Ezeket az előkészületeket a számadáskönyvekben olvassuk. (Kelemennél i. h. 6–8. ll.)

²⁵ Bethlen János után Jakabnál i. m. Tört. II. k. 734. l.

²⁶ Szalárdi János nyilatkozata. (Jakab u. o. 735. l.)

találniok a céhmestereknek, hogy valami könnyebbséget szerezhettek volna». S a következmények azt mutatják, hogy a neki adott tallérnak lényeg volt valami hatása, noha a tovább folyó háborús készenlét még sok kiadást okozott a céhnek.²⁷

A németek azonban a város egész polgárságát a lehető legkeservesebb helyzetbe sodorták. Igazán megható az a panaszlevél, melyet I. Lipóthoz intéztek a polgárok s melyben végső kétségbeesésükben arra kérnek engedélyt, hogy kevés megmaradt holmijokkal kiköltözhessenek a városból.²⁸ A tisztek ugyanis elvonták alárendeltjeik zsoldját s ezek természetesen a védtelen polgárságon vették meg visszatartott illetményeiket. S a kifosztott lakosságnak panaszai megújításakor mindegyre csak azt kellett hallania, hogy «az őrség Erdély szabadsága és békéje érdekében helyzetetelt a várakba s ha a veszély elmúlik, ki fogják vonni azt.»²⁹ Végre aztán maga a katonaság únta meg a dolgot s miután visszatartott járandóságáért már a polgárságon sem tudta magát kárpótolni, 1664 jan. 25-én nyílt lázadásban tört ki, hogy tisztjeit: ezeket az «országos hazugokat» elkeresse. A lázadás d. u. 1 órakor tört ki, miután a megbeszélt jel: a szabók bástyájáról tett három puskalövés valóban eldőrdült. A lázadás eredményeképen «tisztjeiket kiutasították a kapun s közülök néhány bőrét egészen kivitte, némelyik azonban csak toldva-foldva».³⁰ S miután a lázadást megelőzőleg «mikor az szathmári németek és katonák bétűtöttek volt, (azért t. i. hogy felváltsák a helybeli, elégedetlen őrseget) a toronban kényszerítettén felmenni a szabó céhmesterek, az német pattantyusok reáink jövén még embertelenkedtek velük, fizetést kívánván» tőlük is, ha már előljáróiktól nem kaphattak, így egészen természetes, hogy a céh is nagy örömmel látta, hogy a német katonák a lázadás után Apafi fejedelemhez pártolván, az ő szolgálatára kivonultak a városból.³¹

Ezzel a torony védelmének kötelessége ismét a céhre hárult, minnek azonban a kiállott szenvedések után örömmel tehettek eleget. Azonban a régi állapot ezen megújulása ismét nem volt hosszú életű. Kolozsvár ugyanis Várad eleste után 1664-ben véghehlyé lett s ebbeli állapotát a polgárság ellenkezése dacára 1665 máj. 1-én az országgyűlés is törvénybe iktatta.³² Ennek értelmében a városnak őrseget kellett falai közé fogadnia és magát mindenben a város főkapitányának alárendelnie. A céhek védkötelessége így megszűnt, ámde a polgárság általános rezgelődésére nézve igen jellemző, hogy még az 1667 jan. 26-án tartott leltározás alkalmával is, úgy nyilat-

²⁷ A céh számadáskönyveiben Kelemen i. m. 8–9. ll.

²⁸ L. Jakabnál i. h. 737. l.

²⁹ U. o.

³⁰ Johannes Philippus Charpignest az őrnagyi század mintairójának védekező irata alapján Jakabnál i. h. 740. l.

³¹ A céh számadáskönyvében Kelemennél i. m. 9. l. Az egész megszállást azért ismertettük részletesebben, mivel egyrészt a szabók tornya abban állandóan nevezetes szerepet játszott másrészt épen a számadáskönyvek adatainak felhasználásával annak történetét némely részben ki is egészíthettük,

³² L. Jakab i. h. 755. l.

kozott a szabó céh, hogy «volna a toronbeli egyetmás és gondviselés, de az mostani alkalmatlan állapot miá elmaradott. Isten más karban fordítván állapotunkat, ennek igazítása jövendőre maradott». Mintha csak a németek okozta gyötrelmek-től tartott volna a város polgársága, melynek azonban végtére mégis meg kellett nyugodnia s már 1669-ben a szabó céh is elismerte, hogy «volnának ugyan a toronybeli egyet-mások, de az mostan, az mostani megváltozott állapothoz képest nem az ő *dispositiójában forog*». Mindazonáltal nem adták fel annak reményét a céh tagjai, hogy valamikor ismét az ő hatáskörükbe fog tartozni a bástya megvédése és az áldozatkész önzetlenségnek igazán tiszteletreméltó megnyilvánulása, hogy néhány éven át állandóan hangoztatják, hogy ők «Isten kegyelméből várván az üdötől, magával mit hozzon jövendőben, Istenben ő szent felségében való jóremenség alatt magukat ahoz képepest keltevéen alkalmaztatniok, annak igazítása és az arról való gondviselés maradjon akkorra».³³

A szabó céhnek azonban a változott viszonyok között is jutott némi szerepe a honvédelemben. Így az 1669 júniusában tartott fehérvári országgyűlés elrendelte, hogy «az ottani helyőrség posztó szükségletének könnyebb fedezhetése végett Kolozsvárt ványoló malmot kell építeni».³⁴ A szabóknak ugyanis alkalomadtán kötelességük volt a hadsereg ruhaszükségletét fedezni s már 1609 máj. 13-án azt rendelte Báthori Gábor fejedelem Kolozsvár tanácsának, hogy «mivel udvari gyalogjainak ruhájokra való posztójokat kiosztotta, ő kegyelmek városából mindjára mentől több szabókat küldhetnek, azon legyenek, minden szerszámokkal és elegendő költséggel, hogy egyideig, míg a dolog el nem végeződik, meg ne fogyatkozzanak, mert a dolog semmi késedelmet sem szenved».³⁵

Amellett, azonban, hogy a bástya védelmét a helyőrség vállalta magára, a szükségessé vált kisebb javításokról mégis a céhnek kellett gondoskodnia. Így például 1673-ban 8 forint költséggel a céh csináltatott meg 21 szakállast.³⁶ mikor pedig 1686-ban az idők ismét viharosra fordultak, a főkapitány a szükséges előkészületek fedezését, sőt a bástya védelmét is újból a céhre hárította.

Miután ugyanis Teleki Mihály 1685-ben titokban meggyezett Dunoddal, Lipót megbízottjával, Erdély átadása felől s ezt a szerződést Haller János 1686-ban Bécsben meg is újította, a német hadaknak Erdélyben szerteszét való járása-keleése ismét kezdetét vette. A németek ezen fel-feltűnedezése a várak őrségeit fokozottabb éberségre bűzdította. Valóban «fennforgó, bolygó állapotok» voltak ezek, mert hiszen senki sem tudhatta, hogy voltaképp mihez is alkalmazza magát. Kolozsvár főkapitánya, Székely László védekezésre határozta el magát, de a dolog esetleges odiumát magáról elhárítandó, a védekezésben a polgárok segítségét kívánta igénybe venni.

³³ Az 1672-ben felvett leltárban, ahol egyben utóljára van a bástya felszereléséről emlékezés.

³⁴ L. Jakab E. i. m. Tört. II. 784. 1.

³⁵ Jakab i. m. Oklt. II. 219. 1. 100-ik okl.

³⁶ Számadáskönyv 1673-ról.

Mindenek előtt a falakat és tornyokat hozatta rendbe s miután a szabók tornyában, lévő «6 szakállosban fogatkozás volt, némelyiknek rántója nem volt, némelyiknek serpenyője, némelyiknek meg golyóbisa nem volt», 1686 febr. 8-án a céhvel hozta rendbe azokat. Majd 22-én «vicekapitány uram s a porkolábok a bástyákat eljárván, a szabók céhmestereinek parancsolák ő kegyelmek, hogy az két ajtók zárjainak bontakozásit újólag csináltassák és egy kőfalban való új sarkot is». A hosszú pihenetés folytán ugyanis a bástya nem a legjobb karban lehetett, olyannyira, hogy ugyanakkor «a felső ajtóhoz egy új kolcsot» s azonkívül két grádicsot is kellett csináltatniok a szabóknak. Mivel pedig mindenfelől kedvezőtlen hírek érkeztek a németek megjelenése és magatartása felől, febr. 23-án a védekezés legutolsó előkészülete képen két kádat költettek meg a szabók, melyeket kapitány uram parancsából az bástyában vittek».

Ezek az előkészületek tényleg nem voltak feleslegesek, mert hiszen az 1686-ik év folyamán három ízben is megjelentek a németek a város falai alatt. Az első alkalommal «az német tábor idejövetele miatt kapitány uram ő kegyelme parancsolván, hogy a bástyában, minden résziben gyertyák égjenek, azért diversis vicibus et temporibus» összesen 172 szál gyertyát kellett vennie a céhnek. Azonkívül «a tanács parancsolából napi 15 dénárral kellett fizetni s pattantyust, ha az őrszolgálatot teljesítő céhtagokkal együtt a bástyában volt» s miután «10 napig volt egyszer és máskor», ez is 1 frt. 50 dénárját emésztette fel a céhnek.

Az első veszedelem, úgy látszik, békésen múlt el, de ez a városbeliek elővigyázatosságát épen nem lankasztotta. «A bástyának alsó részében lévő egy nagy lyuk, főkapitány uram parancsolta, hogy vasrostállal csináltassa be a céh», majd a további megerősítések fonalán «a bástyának közép és felső részében az nagy lövő lyukakban talpfából hasított deszkákat csináltattak *az kitűdjától félvén*, hogy ha az németek oldalán találnák a várost, bátorságosabban jár hassanak és lőhessenek ki».

Azonban a hosszú pihenés elszoktatta már a céhtagokat a város védelmezésében való búzgólkodástól s így történhetett, hogy «az második idejövetelekor az német tábornak az bástyában fennfáradozó b. urak sok panaszainak eltávoztatására nézve» 15 kupa bort kellett a céhmestereknek oda vitetniök, hasonlóképen «az német tábor harmadik úttal való idejövetelekor az sok panaszt elúnván», két veder, vagyis 16 kupa borral voltak kénytelenek megnyugtatni és lecsendesíteni az elégedetlenkedőket.³⁷

1687 októberében aztán Lotharingiai Károly herceg megbízásából gr. Veterani Frigyes császári főhadvezér ötven-hatvanezernyi sereggel szállotta meg a Nádas völgyét, mire az eddigi helyőrség titkon való kivonulása után okt. 18-án a város megnyitotta a német sereg előtt kapuit.³⁸ A császáriak ismét birtokukba vették a várost s annak védelmi műveire is

³⁷ L. az 1686-ról szóló számadáskönyveket.

³⁸ L. Jakab, i. m. Tört. II. 790. 1.

reátették a kezüket. Mindazáltal korántsem érezték magukat teljes biztonságban s azért a tornyok megerősítésében ismét a céhek segítségét vették igénybe. A polgárok ellenkeztek ugyan, ámde a város tanácsa, látván, hogy a túlerővel szemben csak a parancsok szónélküli teljesítése marad hátra, az ellenkezőket a rendeletek teljesítésére utasította. Így történhetett aztán, hogy midőn 1690 aug. 7-én «az commendans ó nagysága az bástyának két közbúlsó condignatiójit parancsolta, hogy megdeszkázzák a szabók», noha a céhapa «az nemes tanácsot is megtalálta ezért, de ő kegyelmek is úgy resolválták, hogy vigyék végben az maguk hasznukért, kihez képest» 3 3 frt 48 dénárt kellett a céhnek költenie.

Ezekben a szorongatott időkben a németek is nagy gondot fordítottak a szabók tornyára, hiszen a város védelmezésében ez a bástya mindig elsőrendű szerepet játszott. Épen ezért arra törekedett az őrség, hogy a torony a legújabb vívmányoknak és kívánalmaknak megfelelő legyen, amiért is szept. 12-én «újabb parancsolat is érkezett az commendans-tól a lövő lyukaknak becsináltatása felől, hogy kőművessel, áccsal csináltassák meg», amit hosszas huzavona után tényleg el is végeztetett a céh. Hasonlóképen «alá és fel bocsatolták a tarackokat», miután — szintén a commendans ó nagysága parancsolatjából — úgy ezeket, mint a többi lövő szerszámokat is meg kellett csináltatniok. A fegyverek kijavítása különösen a következő 1693-ik évben ment végbe és «az napokban parancsolatuk lévén a céhmestereknek, hogy a bástyában felmenjenek az lövőszerszámok alkalmatosságával, az pattantyusoknak is kellett hozatniok, mivel erőltették reá» 48 dénár ára bort.³⁹

Az előkészületek tehát az egész vonalon folytak s ezeknek az időközben tört Bákóczy-szabadságharchan vették jó hasznát a németek. A fejedelem kurucái már 1703-ban szorongatni kezdték a várost s ha már 1687-ben a német ármádia jövetelének pusztá hírére akadtak olyan polgárok, akik, noha «a városhoz hittel voltak kötelesek, Istennek a városra szállott akkori igaz ítélte elől, hitöket feledve, hírtétel nélkül elmentek»,⁴⁰ annál többen lehettek most, a németek másfél évtizedes garázdálkodása után, olyanok, akik őszinte rokonszenvvel üdvözölték azokat a kurucokat, akik a városnak igazán mentséget és szabadulást voltak hívatva hozni.

A németek azonban végsőkig való ellenállásra határozták magukat s midőn 1703 augusztusában a szélvihar a szabók bástyájának zsendelyét is levetette, felerészben a céh költségén újból helyreállították azt. Azonkívül több apróbb javítást is tettek a tornyon⁴¹ s így felkészülve védekeztek a kurucoknak 1704 szeptemberében megindult komoly ostromával szemben. Ez az ostrom bővelkedik az érdekes részletekben s noha a kurucok támadása a Kómál tetejéről történt, a szabók tornyá-

³⁹ A céh számadáskönyveiből Kelemennél i. m. 10. l.

⁴⁰ L. Jakab i. m. Tört II. 773. l.

⁴¹ L. a számadáskönyvekben Kelemennél 10--11. l.

ban elhelyezkedett védőknek is nevezetes szerep jutott osztályrészül.⁴²

Ugyanis 1702-ben egy német őrnagy a Kőmál tetejére egy kőkeresztet állíttatott, ami a protestáns polgárság kebelében természetesen nagy visszatetszést szült. 1704 szept. 27-én a kurucok elsáncolták ennek környékét s innen kezdték lövetni a várost. Azonban a védők sem voltak restek, hanem olyan ügyesen viszonozták a tüzelést, hogy egy, a szabók tornyából kilőtt ágyúgolyó a kurucok egyik védőkasát is felborította. Erre a kurucok a torony környékét vették célba és jól irányzott lövegeik ugyancsak sűrűn érték a tornyot és a szomszédos épületeket, olyannyira, hogy még a Farkas-utcai templom szarvázatát és kötéseit is megsértették.⁴³ Azonban a szebeni főparancsnok: Rabutin Kolozsvárt felmentendő a város felé közeledett, mire a kurucok az ostromot abba hagyták s fogadására siettek, de okt. 7-én vereséget szenvedtek.

A generális ekkor a város védelmi műveinek lerombolásához fogott, azt akarván, hogy az ő távozása után a kurucok se vehessék hasznát azoknak. S tényleg, a németek elvonulása után Rákóczi emberei csakhamar bevonultak a városba, mely a németet uralmának minden nyomorúságát magán viselte. Ettől kezdve rövid időn belül ismételtén váltakoztak a város urai s noha a kurucok Rákóczi egyenes parancsára megkezdették volt a város falainak helyreállítását, a végén — 1707 októberében — Károlyi Sándor mégis kénytelen volt a legfőbb erősséget: a szabók tornyát is felrobbantani, melyet aztán «Krichbaum György báró, erdélyi császári tábornok-főhadvezér úr ő excellenciájának parancsára 1709-ben» megújítván, a mai alakjában építettek át,⁴⁴ feldíszítván egyúttal az uralkodó család kétféjú sasos címerével is.⁴⁵ Ehhez az látépitéshez a céh csak nagyon csekély összeggel járult hozzá, noha a bástya kulcsa még mindig nála állott, olyannyira, hogy midőn «lárma esvén az pattantyus az kolcsát a lakatnak nem találta és az lakatot leütötte», a céhnek kellett a lakatot megcsináltatnia, mivel az ő hibája folytán nem került elő idején a kulcs.⁴⁶

A szabadságharc lezajlása után Erdély, a hosszas küzdelembe belefáradva, kénytelen kellen a Habsburg uralom melengető kebelén akarta rettenetes szenvedéseit kipihenni. Kolozsvár ismét a németek uralma alá került, akik azonban már az 1704-iki kuruc ostrom idején észrevéven, a Kőmál tetejének a város felett uralkodó stratégiai helyzetét, 1716-ban a *Fellekvár* építéséhez fogtak s ezzel szemben a város falainak védelmi jelentősége teljesen meg is szűnt.⁴⁷ A szabók tornyát

⁴² Ennek az ostromnak történetét Kelemen Lajos írta meg „Kolozsvár ostroma és fölmentése a kuruc ostromzár alól 1704-ben“ címen. (Megjelent a kolozsvári unitárius kollegium 1908-iki értesítőjében és különnyomatban is.)

⁴³ L. Kelemen említett hírlapi cikkének második részében.

⁴⁴ A bástya jelen állapotának megfelelő építészeti leírását I. Jakabnál (i. m. Tört. I. k. 547—548 II.).

⁴⁵ Ezek a feliratok a bástya városfelőli oldalán (2-ik kép) láthatók. A címer össze van zúzva.

⁴⁶ A számadáskönyvekben Kelemennél i. m. 12. l.

⁴⁷ Kelemen L. „Kolozsvár ostroma“ 9. l. 2-ik jegyzet.

1718-ban újból renováltatta a város, amely alkalommal «a tiszteletes tanács ó kegyelme parancsolatjából a becsületes céh vénségei is egybegyültek, hogy az bástya építése iránt jó dispositiót tegyenek». Az átalakítás azonban teljesen a város költségén ment végbe és ettől kezdve a bástyának nemcsak védelmezésétől, hanem fenntartásától, sőt tulajdonjogától is elesett a szabók céhe, mely a város védelmezésével kapcsolatban annyiszor felelt meg az ősidők óta reá rótt nemes kötelességnek. Ezek az érdemek kimentek lassankint a köztudatból is s innen van az, hogy később, midőn a szabók egykori bástyájának jelentőségét is elfeledték az emberek, a torony is nevet cserélt és a rajta levő emléktáblának felírata alapján Erdély legnagyobb fejedelméről Bethlen Gáborról *Bethlen-bástyának* nevezték el az egykori szabók tornyát Kolozsvár polgárai.

A KOLOZSVÁRI SZABÓCÉH PECSÉTJE 1548-BÓL.

Néhány szó az iskolai turista-kirándulások kérdéséhez.

Annyira már jutottunk, hogy eleget írunk s főként sokat beszélünk a tanulmányi turista-kirándulásokról. Mindenesetre ez is valami. Másutt, más körülmények közt egyenesen azt lehetne, sőt kellene erre mondani, hogy nagyon örvendetes jelenség, s hogy rövid időn belül bizonyosra vehető a kérdés megfelelő megoldása is. Nálunk azonban teljesen indokolt a pesszimizmus ebben a tekintetben is. Általában bármily sok az írás s főként bármekkora áradata a szónak, az eredményes cselekvés nem szokott nyomában járni — nálunk.

De ismétlem, néha mégis csak történik valami. S éppen nem lehetetlen, hogy a tanulmányi turista-kirándulások ügyének szerencséje lesz. Ime tehát, optimistának mutatkozom. Minő alapon? Egyszerűen azért, mert magyar középiskoláról, s főként magyar tanárokról van szó. Köztudomású ugyanis, hogy a magyar tanárságnak általában — szinte csodálatos! — még mindég elég erős oldala az idealizmus.

Miután most egyáltalán nem céлом, hogy kimerítő tanulmányt írjak, a különböző helyeken napvilágot látott idevágó közleményekre sem fogok kiterjeszkedni. Legkevésbé a külföldiekre. Sőt a külföldi példákat gyö-

keresen mellőzendőknek tartom, mert a magyar ifjúság karaktere egészen eltér minden más nemzetétől. Az pedig kétségtelen, hogy az individualizmusnak ezen a téren is teljes mértékben kell érvényesülnie.

Hanem azt okvetlenül ki akarom emelni, hogy az E. K. E., illetőleg az „Erdély” a tárgy fontosságának igazi megértésével, s a magyar ifjúság meleg szeretetével karolta föl a tanulmányi kirándulások ügyét. Szóval is, amennyiben az utóbbi 3 évben folyóiratunk lapjain elég gyakran juttatott teret ilv irányú cikkeknek, s tettel is, amikor az Erdélyben eddig megfordult több száz kiránduló iskolai csapatot kalauzolta.

Ez alkalommal csak egy szerző közleményeire utalok.

Az „Erdély” olvasói közül azoknak, akik ily dolgok iránt érdeklődnek, bizonytalán föltűntek *Szilágyi Gyula* tagtársunk lelkes és alapos cikkei; ezek a következők: „Nagyszebeni túrista mozgalmak” (1910); „Nagyszebenből a Mundrára”; „Túristaság a nevelés szolgálatában” (1911); „Túristaság az iskola szolgálatában” (1912). Ezen a helyen bizonyosan fölösleges az ismertetésük, s éppen csak a Szilágyitól megállapított főbb alapelveket ismétlem itt:

1. az ifjúság általában sportszerűen nevelendő (természetes, hogy jól megválasztott s főként szabadban végezhető sportokra kell gondolnunk);

2. a legalkalmasabb testi és szellemi nevelő a túristaság, mert színarany igazság: „mens sana in corpore sano”;

3. az iskolák mindegyike szervezzen vándoregyletet.

Bizonytalán mindenki helyesli ezeket a főbb pontokat. Sőt, ami ily teoretikus helyeslésnél sokkal többet ér, van már egy-két középiskola (pl. a dévai áll. főreáliskola), amely a nagyszebeni főgimnázium kitűnő példáját követi.

A magam részéről még csak három mozzanat fontosságára óhajtanám az érdeklődők figyelmét fölhívni. Az egyik az, hogy egy kiránduláson legfőleg 10—12 tanuló vehessen részt. Ennek az alaptételnek kimondása kegyetlenségnek tűnik ugyan föl, de helyessége könnyen belátható, úgy a szükséges fegyelemtartás, mint az anyagi ellátás kivételének célszerűbb megoldása szempontjából, sőt — gyermeklélektanilag is!

A másik mozzanat, amit eddig még kevésbé méltattak figyelemre, a kiránduló csoport teljesen homogén mivolta. Alkalmilag talán még részletesebben rátérek erre a kérdésre, mert valóban igen fontosnak tartom, hogy nemcsak azonos korú, hanem lehetőleg egy osztályból való, sőt — amennyire ez kivihető — azonos irányú érdeklődéssel bíró ifjak kerüljenek össze egy kiránduló társaságba.

Végül pedig fontosnak tartom, hogy a túrista-kirándulást minden esetben természetrajz-szakos tanár — amennyire lehet, a tornatanárral egyetemben — vezesse. A természetrajz tanárának mindenestre kötelessége a bejárandó vidék természeti viszonyainak előzetes kipuhatólása (legalább is az alapos tájékozottság fokáig).

Mert hiszen a túrista kirándulás kétségtelenül azzal jár, hogy az ásvány-, növény- és állatország oly tagjait hozza a tanuló ifjú szemei elé, amelyek komoly érdeklődését fölkeltik. Már pedig ha három-négy esetben hiába fordul a fiú magyarázatért a vezető tanárhoz, bizony alaposan megcsappan az érdeklődés, s a kirándulás értéke sokat veszít — még tisztán testedzés tekintetében is.

Azt hiszem, Szilágyi Gyula igen tisztelt tagtársamnak örömet szerzek, ha itt megjegyzem, hogy a budapesti tisztviselő-telepi főgimnáziumban a föntebb fejtegetett alapelvek szerint folyik a tanulmányi túrista-kirándulások szervezése és kivitele.

Gé.

Egyesületi élet.

Az E. K. E. választmányi ülése. Április hó 10 én (csütörtök) d. u. 6 órakor az E. K. E. központi választmányja ülést tartott. Jelen voltak: Dr. Deák Albert ügyvéd, Deák Zsigmond ezredes, dr. Gámán József iparkam. titkár, Hirt György dohánygyári igazgató, dr. Jékey Dániel táblabíró, Holló Károly tanár, Kovács Aladár bankigazg. helyettes, gróf Lázár István, báró Mannsberg Sándor bankigazgató, Merza Gyula birtokos, dr. Márki Sándor egyet. tanár, Madari Zoltán kórh. ellenőr, Orosz Endre igazgató, (Apathida), dr. Péter Béla gazd. akadémiai igazgató, Pap Kristóf birtokos, dr. Ruzitska Béla egyet. tanár, Sárdy Lőrincz magánhivatalnok, Tanács József gyógyszerész, Török Imre dr. orvos, Virágháty Gyula foggyógyász, Werger István ny. máv. ellenőr és M. Kovács Géza főtitkár. — Elnökölt gróf Lázár István elnök, előadott M. Kovács Géza főtitkár, jegyzett Holló Károly. Elnök megnyitva az ülést elrendelte a mult-ülés jegyzőkönyvének felolvasását, amelyet a választmány észrevétel nélkül hitelesített és egyben határozatilag kimondotta, hogy a Bercsényi turista-háznál látogatási díjak szedendők. Ezután az egyesületi főtitkár tette meg jelentését az egy hó alatt végzett munkáról. Élénk érdeklődés között hallgatták meg a nyári kirándulási tervet, amely szerint kirándulást fognak rendezni a Túri hasadékba, majd a Torda-hasadékba és Torockóra, Mereggyóra és a Retyiczeli vizeséshez, a Vigyázó hegyre kapcsolatosan a Dre-

gán völgygel. július hónapban a Görgeyi hegységbe Szováta fürdővel kapcsolatosan. Augusztus hónapban Dobrinra és Magurára, Szeptember hónapban pedig Verespatakra és a Detonátára. A titkári jelentést jóváhagyólag vették tudomásul. Ugyancsak jóváhagyólag vették tudomásul a pénztári jelentést is. Tárgysorozat rendjén örövendetesen vették tudomásul, hogy a szamosfalvi honvédelemk kerítését és ültetvényeit Kolozsvár város tanácsa az egyesület megkeresésére rendbehozatta, továbbá, hogy a Leszámítoló bank 25 korona adományt küldött az egyesületnek. Az egyesületi múzeumnak 179 látogatója volt és a múzeum könyvtára részére Szádeczky L. alelnöktől Münchenből könyvadomány érkezett. Több új tagnak felvétele után foglalkoztak még a kiadandó Erdélyi Uti Kalauz ügyével és felkérték dr. Márki Sándort, hogy a szerkesztői teendőkre annak idején valakit ajánljon. Örövendetesen vették tudomásul, hogy a kolozsvári prospektus kézirata nyomda alá rendeztetett. Az erdélyi középiskoláktól bekért javaslatok letárgyalására kiküldöttek egy szűkebbkörű bizottságot. Péter Béla dr. indítványára kimondották határozatilag, hogy az idegenforgalom emelése céljából mozgalmat indít az egyesület, miszerint Erdélyből a Tatra felé és viszont Felsőmagyarországról Kolozsvárra és az erdélyi fürdőkre közvetlen kocsik indulása rendszeresíttessék. A mindvégig érdekes ülés este 7 órakor ért véget.

Vásároljon mindenki E. K. E. gyujtót! 5% az egyesület javára. Unió gyujtógyár Budafok.

Főszerkesztő: dr. Szádeczky Lajos. Felelősszerkesztő: M. Kovács Géza.